

**Павленко Людмила Анатоліївна,
кандидат історичних наук , доцент
Україна, Чернігів**

Славістичний доробок Євгена Рихліка

Євген Антонович Рихлік (1888–1937) – український вчений-славіст, філолог, краєзнавець, етнолог, педагог та громадський діяч чеського походження, який належав до репресованих у 1930-х рр. представників вітчизняної наукової інтелігенції. Випускник відділення слов'янської філології історико-філологічного факультету Київського університету св. Володимира 1913 р., учень Т. Флоринського, А. Степовича, О. Лук'яненка [1, арк.1, 2], він здобув золоту медаль за конкурсний твір «Поетична діяльність Франца Ладислава Челяковського (з історії чеського літературного відродження)», який був опублікований 1914 р. у «Киевских университетских известиях» [2] та 1915 р. окремою монографією [3].

Упродовж 1914–1916 рр. Є. Рихлік навчався у магістеріумі своєї альма-матер, працюючи над дисертацією «Україно-польські літературні взаємини I половини XIX ст.» [4, арк. 24 зв.], рукопис якої було втрачено після арешту вченого у 1931 р. Він володів 11 мовами, в тому числі і слов'янськими. За роки своєї педагогічної діяльності Є. Рихлік здобув величезний досвід викладання славістичних дисциплін (слов'янської філології, російської, української, польської, чеської мови та письменництва, курсів «Вступ до мовознавства», «Живі слов'янські мови» тощо) у Вільшанській чеській школі на Житомирщині, Київській чеській трудшколі № 105, 4-й Київській гімназії, жіночих гімназіях Києво-Подільській, Євсєєвої, Жеребцової, Вечірніх Вищих жіночих курсах, Педагогічному інституті Самарського губернського земства в Пам'ять 19 лютого 1861 р., Київському університеті, Київському українському народному університеті, Київському Російському державному університеті, Київському Першому українському університеті та Ніжинському інституті народної освіти (далі – НІНО) [1, с.6–8, 15–17, 21–24,

34, 38, 43 зв.; 4, с.43 зв.,]. Він керував науковою роботою аспірантів НІНО І. Павловського та П. Одарченка, майбутніх відомих філологів та літературознавців [5; 6].

Працюючи над славістичною проблематикою, Є. Рихлік брав участь у роботі багатьох наукових товариств та установ, а саме: Історичного товариства Нестора-літописця, Історико-літературного гуртка філологічного семінарію академіка В. Перетца, Історико-літературного товариства при Київському університеті св. Володимира, Етнографічної комісії Українського наукового товариства, Етнографічному товаристві Києва, секції української мови та письменництва науково-дослідної кафедри НІНО, а також наукових складових ВУАН – Етнографічної комісії, Музичного товариства імені Леонтовича, Постійної комісії для складання біографічного словника діячів України, НДК мовознавства тощо [1, с.5, 19–20, 28, 29, 35; 7].

1929 р. Є. Рихлік очолив створений за його ініціативи Кабінет для вивчення національних меншин України при Етнографічній комісії ВУАН, до завдань якого входило ґрунтовне всебічне вивчення історії, етнографії та культури представників усіх народів, представлених на українських теренах, зокрема і слов'янських [8, с. 18]. За короткий термін своєї «нацменознавчої» діяльності вчений опрацював статистичні, картографічні, лінгвістичні, фольклорні і фотоматеріали, архівні джерела, бібліографію, документи, епістолярію, мемуари з життя чеської, болгарської, польської, білоруської, російської та інших слов'янських національних меншин України [9].

Він зробив суттєвий внесок у розвиток вітчизняної богемістики, досліджуючи чеське літературне відродження ХІХ ст., питання музичного життя, художньої літератури та етнографії Чехословаччини 1920-х рр. Багато років вчений працював над комплексною монографією, присвяченою вивченню українських чехів від початку чеської колонізації українських земель до кінця 1920-х рр., деякі фрагменти якої він встиг опублікувати. Основний рукопис, на жаль, безслідно зник після обшуку та арешту Є. Рихліка [10].

На особливу увагу заслуговують й полонізнавчі студії вченого. Йому належать праці, в яких вивчається «українська школа» у польському літературному русі першої половини ХІХ ст. Високу оцінку здобули дослідження творчості К. Згерського, А. Міцкевича, Ю. Словацького, А. Мальчевського, Б. Залеського, С. Гощинського та ін. [11]

Велику наукову цінність мають праці Є. Рихліка, які торкаються проблеми розуміння понять «слов'янський світ» та «ідея слов'янської єдності» і висвітлюють слов'янофільські настрої та особливості суспільно-політичного руху на українських теренах Російської імперії ХІХ – початку ХХ ст. [12]

“Видатне значення” Є. Рихліка як “одного з рідкісних спеціалістів” – дослідників історії, мови, літератури й етнографії слов'янських народів було високо поціноване колегами-науковцями – академіком Академії наук СРСР і Всеукраїнської Академії наук В. Перетцем та директором Інституту слов'янознавства Академії наук СРСР Н. Державіним [4, арк.169]. Сучасні українські вчені, повертаючи до наукового обігу славістичну спадщину Є. Рихліка, відзначили важливість його доробку в галузі богемістики та полоністики цього талановитого дослідника, “фахівця слов'янського світу” [13], “одного з найбільших знавців “української школи” у польській романтичній літературі першої половини ХІХ ст.” [14]

Список використаних джерел та літератури

1. НВ ДАЧО. – Ф. Р – 6121. – Оп. 2. – Спр. 3301.
2. Рыхлик Е. Поэтическая деятельность Франца Ладислава Челяковского (Из истории чешского литературного возрождения) / Е. Рыхлик // Киевские университетские известия. – 1914. – № 5. – С. 1–79; № 9. – С. 81–127.
3. Рыхлик Е. Поэтическая деятельность Франца Ладислава Челяковского (Из истории чешского литературного возрождения) / Е. Рыхлик. – К.: Типография Имперского университета св. Владимира, Акционерное

- Общество печатного и издательского дела Н. Т. Корчак-Новицкого, 1915. – 330 с.
4. ДАЧО. – Ф. Р – 8840. – Оп. 3. – Спр. 7753.
  5. НВ ДАЧО. – Ф. Р – 6121. – Оп. 2. – Спр. 3330.
  6. НВ ДАЧО. – Ф. Р – 6121. – Оп. 2. – Спр. 3253.
  7. ІР НБУВ. – Ф. 10. – Спр. 6345.
  8. До історії архівного фонду Національної Академії наук України (1918–1933): Формування, склад, зміст // Історія Національної Академії наук України (1918–1933): Науково-довідниковий апарат / Відп. ред. О. С. Онищенко. – К.: НБУВ, 2002. – С. 7–53.
  9. НА ІМФЕ НАНУ. – Ф. 7.
  10. Павленко Л. Українсько-чеські науково-культурні взаємини 1920-х рр. / Л. Павленко // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. – Чернігів, 2006. – Вип. 34. – Серія: Історичні науки. – № 4. – С. 108–112.
  11. Павленко Л. Українсько-польські взаємини першої половини ХІХ ст. в творчості Є. Рихліка / Л. Павленко // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. – Чернігів, 2002. – Вип. 15. – Серія: Історичні науки. – № 1. – С. 74–79.
  12. Павленко Л. Поняття «слов'янський світ» та ідея слов'янської єдності у науковій спадщині Є. Рихліка / Л. Павленко // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. – Чернігів, 2008. – Вип. 52. – Серія: Історичні науки. – № 5. – С. 247–252.
  13. Скрипник П. Рихлік Євген Антонович // Видатні діячі науки і культури Києва в історико-краєзнавчому русі України: Біографічний довідник. – К., 2005. – С. 185.
  14. Рихлик Є. Українські мотиви в поезії Юліуша Словацького // Хроніка – 2000. – К., 1999. – Вип. 29–30. – С. 89.